

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu**

Poznań, dnia 12 maja 2011 r.

**Pan
Prof. dr hab. Marek Mrówczyński
Dyrektor Instytutu Ochrony Roślin –
Państwowego Instytutu Badawczego
w Poznaniu**

LPO-4101-03-04/2011
P/11/159

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu przeprowadziła w Instytucie Ochrony Roślin – Państwowym Instytucie Badawczym w Poznaniu, zwanym dalej „Instytutem”, kontrolę w zakresie gospodarowania majątkiem w latach 2009-2010.

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 15 kwietnia 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, gospodarowanie przez Instytut majątkiem w kontrolowanym okresie.

1. W latach 2009-2010 Instytut – poza podstawową działalnością badawczo-rozwojową – prowadził także działalność gospodarczą na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej², w zakresie i formach określonych w załączniku do statutu, polegającą na prowadzeniu hotelu (Centrum Kongresowe) oraz na wynajmie i zarządzaniu nieruchomościami własnymi.

Działalność ta, zgodnie z dyspozycją art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych³ oraz art. 2 ust. 4 ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych⁴, była wydzielona (wyodrębniona) pod względem finansowym i rachunkowym z działalności podstawowej Instytutu.

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701, ze zm.

² Dz. U. z 2010 r. Nr 220, poz. 1447, ze zm.

³ Dz. U. z 2008 r. Nr 159, poz. 993, ze zm.

⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 96, poz. 618.

Z ustaleń kontroli wynika, że z tytułu prowadzenia działalności w ww. zakresie Instytut osiągnął przychody w wysokości 2.524,1 tys. zł w 2009 r. i 2.456,7 tys. zł w 2010 r., które stanowiły odpowiednio 6,4% i 6,6% przychodów ogółem Instytutu. NIK zwraca jednak uwagę, że na ww. działalności Instytut ponosił straty finansowe, które wyniosły 563,8 tys. zł w 2009 r. i 469,9 tys. zł w 2010 r. (w 2008 r. strata wyniosła 111,3 tys. zł). Ze złożonych na tę okoliczność wyjaśnień wynika, że głównymi przyczynami powstania straty były: wysokie odpisy amortyzacyjne i duże zużycie budynku Centrum Kongresowego, duża konkurencyjność na rynku szkoleń i konferencji oraz hotelarskim, brak wykwalifikowanej kadry zarządczej zajmującej się prowadzeniem tej działalności. W ocenie NIK, wpływ na wielkość strat miały również: braki waloryzacji stawek czynszu, braki zapisów w umowach najmu / dzierżawy o karach umownych, w tym za nieterminowe regulowanie zobowiązań, brak egzekucji zabezpieczeń należytego wykonania umowy. Na przykład cztery podmioty wpłacały kaucje z opóźnieniami wynoszącymi od 27 dni do trzech miesięcy, a w jednym przypadku (firma F-Q) także w niepełnej wysokości (firma ta nie wpłaciła kwoty 1.187,46 zł).

Instytut sporządzał corocznie deklaracje na podatek od nieruchomości i terminowo odprowadzał ten podatek oraz terminowo regulował opłaty z tytułu wieczystego użytkowania gruntów zajętych na parking. Stwierdzono jednak, że w deklaracjach za lata 2009-2010 pominięto powierzchnię gruntów budynku Centrum Kongresowego, a w umowie dzierżawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. z firmą M., której przedmiotem jest parking wraz z przyległym obszarem, nie określono powierzchni tego gruntu.

2. NIK pozytywnie ocenia sytuację ekonomiczno-finansową Instytutu, który w latach 2009-2010 osiągnął dodatni wynik finansowy (zysk netto) w wysokości odpowiednio 3.901,6 tys. zł i 1.944,5 tys. zł. Przychody ogółem Instytutu wyniosły 39.249,3 tys. zł w 2009 r. i 37.160,2 tys. zł w 2010 r. Na wyższe przychody w 2009 r. zdecydowany wpływ miało jednak otrzymane odszkodowanie (5.449,8 tys. zł) za grunt przekazany pod budowę stadionu w ramach EURO 2012. Głównym źródłem finansowania działalności Instytutu w ww. latach były środki budżetowe przeznaczone na naukę w wysokości odpowiednio 14.076,9 tys. zł (35,9% przychodów ogółem) i 14.149,1 tys. zł (38,1% przychodów ogółem) oraz przychody finansowane przez zleceniodawców (sprzedaż pozostałych prac i usług) w wysokości odpowiednio 11.148,7 tys. zł (28,4% przychodów ogółem) i 14.516,1 tys. zł (39,1% przychodów ogółem). Istotną pozycję stanowiły także inne przychody (przychody finansowe i pozostałe przychody operacyjne) uzyskane w wyniku gospodarowania aktywami Instytutu w łącznej wysokości odpowiednio 11.499,6 tys. zł, w tym 5.449,8 tys. zł odszkodowanie za grunt (29,3% przychodów ogółem) i 6.038,3 tys. zł (16,2% przychodów ogółem). Na tym samym poziomie, w okresie badanym, były przychody z wykorzystania majątku na cele pozastatutowe, które wyniosły odpowiednio 2.524,1 tys. zł i 2.456,7 tys. zł (6,4% i 6,6% przychodów ogółem Instytutu).

W latach 2009-2010 Instytut nie posiadał zobowiązań długoterminowych oraz nie korzystał z kredytów i pożyczek. Wskaźniki płynności Instytutu były bardzo korzystne. Na przykład wskaźnik płynności bieżącej (iloraz środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych do kwoty zobowiązań krótkoterminowych), w latach 2009-2010 wyniósł odpowiednio: 7,9 i 14,9. Posiadane przez Instytut należności krótkoterminowe zmniejszyły

się o 23,8% (z kwoty 9.314,1 tys. zł na koniec 2008 r. do 7.099,9 tys. zł na koniec 2010 r.), co NIK ocenia pozytywnie.

Zastrzeżenia NIK pod względem rzetelności i gospodarności dotyczą natomiast dochodzenia należności wobec niektórych dłużników Instytutu. Badania kontrolne postępowań windykacyjnych wobec wyrywkowo wybranych 16 dłużników Instytutu, których zadłużenie na dzień 31.12.2010 r. wyniosło 2.156.559,26 zł (48% kwoty należności z tytułu dostaw i usług) wykazało m.in., że w przypadku firmy A. zaległość w kwocie 107.311,250 zł, z terminem płatności w 2001 r. do czasu kontroli nie została uregulowana, a wskutek braku działań zmierzających do jej dochodzenia uległa przedawnieniu. Z wyjaśnienia aktualnego radcy prawnego Instytutu wynikało, że sprawa ta już z chwilą przejścia przez niego obsługi prawnej (od 1.04.2008 r.) była przedawniona i stąd brak możliwości dochodzenia tych roszczeń na drodze sądowej.

W przypadku firmy E., w związku z brakiem zapisów w umowie z 1995 r. o karach umownych, w tym za nieterminowe regulowanie zobowiązań finansowych, nie naliczono odsetek od nieterminowych wpłat. Naliczone przez kontrolującego, w sposób szacunkowy, odsetki wobec tej firmy za badany okres wyniosłyby 21.609,76 zł.

NIK pozytywnie ocenia natomiast podjęte w trakcie kontroli (na wniosek kontrolującego) działania windykacyjne, w wyniku których wyegzekwowano łącznie 450.356,89 zł zaległości i wystawiono noty odsetkowe na kwotę 9.829,67 zł.

Stwierdzono także, że Instytut posiadał zaległe należności w wysokości 134.200 zł z tytułu refakturowania wydatków poniesionych za składowanie spalarni odpadów toksycznych w magazynie Zakładów Mechanicznych Bumar-Łabędy S.A. w Gliwicach, za okres czerwiec 2006 r. – kwiecień 2007 r. Powodem powstania tych zaległości był spór kompetencyjny dot. zagospodarowania ww. spalarni. W świetle decyzji z dnia 22 lutego 2011 r. Prezesa Rady Ministrów, zgodnie z którą właściwym do zagospodarowania majątku rzeczowego pozostałego po realizacji projektu PHARE „Unieszkodliwianie odpadów toksycznych – dostawa półmobilnej spalarni odpadów” jest Minister Skarbu Państwa, możliwym staje się dochodzenie roszczeń z tytułu poniesionych nakładów.

3. Budynki, lokale, obiekty inżynieryjne o łącznej powierzchni 20.044,80 m² stanowiły własność Instytutu, natomiast grunty o łącznej powierzchni 7.4552 ha stanowiły własność Skarbu Państwa w użytkowaniu wieczystym Instytutu. W ocenie NIK, Instytut w badanym okresie w sposób prawidłowy amortyzował i umarzał środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne a także w sposób prawidłowy przeprowadził i rozliczył inwentaryzację środków trwałych.

Instytut dokonał sprzedaży, w trybie z wolnej ręki, składników majątku Instytutu o wartości brutto: 77.383 zł w 2009 r. i 196.978,78 zł w 2010 r. (osiem środków transportu i jedno urządzenie, wszystkie w pełni umorzone). NIK zwraca uwagę na brak uregulowanych zasad sprzedaży tych środków trwałych. W jednym przypadku (dot. sprzedaży samochodu osobowego) brak było jakichkolwiek wyliczeń ceny, a w innym, sam nabywca stwierdzał, że środki trwałe są zbędne (dot. ciągnika rolniczego) i podał cenę, za którą je nabył. W dwóch przypadkach (dot. samochodów osobowych) dokonano wyceny rzeczoznawcy a w pozostałych, cenę ustalili pracownicy techniczni.

Instytut w badanym okresie nie zlecał i nie przeprowadzał kontroli w zakresie: corocznego sprawdzenia stanu technicznego elementów budynków narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu oraz sprawdzenia stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia co 5 lat – co stanowi naruszenie art. 62 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵. Instytut nie posiadał ksiązek obiektu budowlanego, co z kolei stanowi naruszenie art. 64 Prawa budowlanego. Dopiero w 2011 r. (przed rozpoczęciem kontroli NIK) zlecono firmie zewnętrznej założenie tych ksiąg dla wszystkich obiektów budowlanych. Odpowiedzialnym za powyższe był kierownik Działu Administracyjno-Gospodarczego Instytutu. Zgodnie z art. 93 pkt 8 i 9 ustawy Prawo budowlane nieprzestrzeganie obowiązków związanych z prowadzeniem kontroli okresowych obiektów budowlanych oraz prowadzeniem książki obiektu budowlanego jest wykroczeniem podlegającym karze grzywny.

4. W ocenie NIK, postępowania dotyczące zakupu sześciu urządzeń badawczo-rozwojowych o łącznej wartości 1.245.129,08 zł (co stanowiło 35,9% wartości zakupionej aparatury w latach 2009-2010) przeprowadzono zgodnie z przepisami art. 39-45 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁶ (tryb przetargu nieograniczonego). W każdym z analizowanych przypadków jedynym kryterium wyboru była cena.

Wartość brutto aparatury badawczo-rozwojowej na dzień 31 grudnia 2009 r. i 2010 r. wynosiła odpowiednio 26.394,5 tys. zł i 27.567,4 tys. zł, a stopień umorzenia wynosił 65% i 74%. W konsekwencji wartość netto aparatury w badanym okresie ulegała zmniejszeniu – i wyniosła odpowiednio 9.181,5 tys. zł i 7.156,4 tys. zł. Instytut wyposażenie w aparaturę badawczo-rozwojową w stosunku do potrzeb ocenił w granicach 81% - 90%. Nie stwierdzono przypadków wykorzystywania aparatury badawczo-rozwojowej w działalności gospodarczej, co NIK ocenia pozytywnie.

5. Instytut w badanym okresie nie angażował środków finansowych i rzeczowych w spółkach i nie obejmował w nich udziałów/akcji.

6. Sprawozdania finansowe Instytutu za lata 2008-2009 sporządzone zostały zgodnie z zasadami rachunkowości oraz na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg rachunkowych. Sprawozdania te zostały zaopiniowane przez Radę Naukową Instytutu oraz zatwierdzone przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, zgodnie z art. 13 ust. 6 i art. 24 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 25 lipca 1985 r. o jednostkach badawczo-rozwojowych. Na czas kontroli sprawozdanie finansowe za rok 2010 nie zostało jeszcze zbadane przez biegłych, oraz poddane procedurze opiniowania i zatwierdzania.

Instytut sporządzał roczne sprawozdania PNT-01 o działalności badawczo-rozwojowej. Sprawozdania za lata 2009-2010 zostały terminowo przekazane do GUS. Stwierdzono jednak rozbieżności danych sprawozdawczych z ewidencją księgową w 2009 r. na łączną kwotę 12.453,77 zł, dotyczące ujęcia mebli w aparaturze badawczo-rozwojowej oraz pominięcia jednego środka trwałego. Wyjaśniono, że błędy te powstały wskutek przeoczenia.

⁵ Dz. U. z 2010 r. Nr 243, poz. 1623, ze zm.

⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759, ze zm.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi oraz uwzględniając działania podjęte przez Pana Dyrektora jeszcze w trakcie kontroli NIK, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Dokonanie pomiaru faktycznej powierzchni dzierżawionych gruntów oraz skorygowanie deklaracji dotyczących podatku od nieruchomości oraz opłat z tytułu użytkowania wieczystego gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa, za lata 2009-2010.

2. Unormowanie zasad sprzedaży środków trwałych.

3. Zaprowadzenie ksiąg obiektów budowlanych oraz dokonywanie obligatoryjnych kontroli budynków, wynikających z przepisów Prawa budowlanego.

4. Dokonanie korekty umów z najemcami i dzierżawcami w zakresie kar umownych oraz w zakresie partycypacji w kosztach podatków.

5. Niedopuszczanie do przedawnienia należności oraz wyegzekwowanie należnych odsetek.

6. Dokonanie korekty sprawozdania PNT-01 za 2009 r.

7. Podjęcie działań w celu dochodzenia roszczeń tytułu poniesionych wydatków za magazynowanie spalarni odpadów.

Najwyższa Izba Kontroli – Delegatura w Poznaniu, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora w terminie 14 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub o przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do dyrektora Delegatury Najwyższej Izby Kontroli w Poznaniu umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.